

Til lovforslag nr. L 6. Betænkning afgivet af Forsvarsudvalget den 23. november 1993

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om forsvarrets personel, lov om hjemmeværnet, lov om statens uddannelsesstøtte og lov om værnepligtsorlov m.v.

(Udsendelse af personel til FN-tjeneste m.v., herunder orlov for lønmodtagere og uddannelsessøgende m.v.)

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til forsvarsministeren, som denne har besvaret skriftligt og i samråd. Nogle af udvalgets spørgsmål til forsvarsministeren og dennes svar herpå er sammen med forsvarsministerens taleseddel fra samrådet optrykt som bilag til betænkningen.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Centralforeningen for Stampersonel,
Forretningsudvalget for Værnepligtige Menige,
Hærens Konstabel- og Korporalforening og
Larsen-Jensen, Claus, København S.

Der er af forsvarsministeren og et mindretal stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Udvalget forventer på baggrund af forsvarsministerens besvarelse af spørgsmål 8 og 9, som optrykkes som bilag til betænkningen, at det i lovforslaget anvendte forsørgelsesbegreb udvides til også at omfatte forsørgelse i papirløse samlivsforhold af mindst 2 års varighed.

Udvalget lægger i den forbindelse navnlig vægt på store dele af personellens formodede unge alder på tidspunktet for udsendelsen og finder det derfor rimeligt at lade samlivsforhold af mindst 2 års varighed omfatte af loven.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af Socialistisk Folkepartis og Fremskridtspartiets medlemmer) lovforslaget til *vedtagelse* med de af forsvarsministeren stillede ændringsforslag.

Et *mindretal* (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) vil redegøre for sin stilling til lovforslaget og de stillede ændringsforslag ved 2. behandling.

Et *andet mindretal* (Fremskridtspartiets medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de stillede ændringsforslag.

Ændringsforslag

Til § 1

Af et *mindretal* (FP):

1) I den under *nr. 4* foreslåede affattelse af § 11 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Personel indkaldt til 1. samlede tjeneste som værnepligtig skal dog afkræves stillingtagen til udsendelse til opgaver for internationale organisationer m.v. En sådan stillingtagen skal afkræves den værnepligtige efter 6 måneders tjeneste.«

Stk. 2 bliver herefter stk. 3.

Af forsvarsministeren, tiltrådt af et flertal (udvalget med undtagelse af SF):

2) I den under nr. 5 foreslåede § 11 a ændres i stk. 2 alderen »18 år« til: »21 år«.

Til § 5

3) I stk. 4, 1. pkt., ændres ordet »fraværet« til: »udsendelsen«.

Bemærkninger

Til nr. 1

Ændringsforslaget angår alle former for opgaver for internationale organisationer. Med

ændringsforslaget sikres, at alle værnepligtige efter en rimelig tjenestetid får lejlighed til at tage stilling til, hvorvidt udsendelse til opgaver for internationale organisationer ønskes.

Til nr. 2

På baggrund af de indkomne høringssvar har regeringen fundet det rimeligt at udvide børnebegræbet således, at børn under 21 år henhører til kredsen af berettigede til erstatning for tab af forsøger.

Til nr. 3

Der er tale om en præcisering.

Ove Fich (S) nfm. Helen Jørgensen (S) Ritt Bjerregaard (S) Anna-Marie Hansen (S)

Qvist Jørgensen (S) Helen Beim (S) Mario See (CD) Jørgen Estrup (RV)

Inger Stilling Pedersen (KRF) Helge Adam Møller (KF) Rønholt (KF) Fischer (KF)

Kirsten Kimø (V) Enggaard (V) fmd. Pia Larsen (V) Annette Just (FP) Pelle Voigt (SF)

Nogle af udvalgets spørgsmål til forsvarsministeren og dennes svar herpå

Spørgsmål nr. 4:

»Er der med den nye affattelse af § 11 nogen grænser for, til hvilke typer af internationale opgaver og til hvilke områder militært personel kan udsendes, og kan der i den forbindelse angives grænser for disse opgaver?«

Svar:

Den foreslåede ændring af § 11 har alene til formål at tydeliggøre forsvarsministerens beordringskompetence ved at præcisere, at bestemmelsen ikke er begrænset til bestemte former for tjeneste i udlandet. Eftersom formålet med bestemmelsen bl.a. er at tilvejebringe hjemmel til at stille danske enheder eller enkeltpersoner til rådighed for FN, har der ikke hidtil været geografiske afgrænsninger af bestemmelsens rækkevidde. Den nye affattelse af bestemmelsen tilsigter ingen ændring af dette forhold.

Udgangspunktet er, at forsvarets personel uden begrænsning skal kunne medvirke ved løsning af forsvarets formål og opgaver, jf. kapitel 1 i forslag til lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v. (L 5).

Afgrænsningen fastlægges af regering eller Folketing gennem beslutning om, i hvilken udstrækning en anmodning fra en international organisation skal imødekømmes. Det skønnes herudover ikke muligt at angive grænser for opgavetyper eller geografisk område.

Spørgsmål nr. 5:

»Skal bemærkningerne til lovforslagets nr. 4 forstås således, at personel indkaldt til første samlede tjeneste som værnepligtig kan beordres til alle typer fredsbevarende operationer på mandat fra FN eller CSCE?«

Svar:

For personel indkaldt til første samlede uddannelse som værnepligtig indebærer den foreslåede formulering ingen ændring af bestem-

melsens rækkevidde, ligesom der ikke er planer om at ændre hidtidig praksis.

I lighed med andet personel vil værnepligtige ikke blive udsendt til opgaver, som de ikke er uddannet til.

Tjeneste ved og udsendelse af styrker til fredsbevarende operationer vil blive søgt tilrettelagt således, at værnepligtige ikke anvendes under indkaldelse til første samlede tjeneste.

Spørgsmål nr. 7:

»Udvalget anmoder om ministerens kommentar til henvendelsen af 12. oktober 1993 fra Forretningsudvalget for Værnepligtige Menige, jf. bilag 6.«

Svar:

Den foreslåede ændring af personellovens § 11 indebærer ingen udvidelse af beordringskompetencen vedrørende værnepligtige indkaldt til den første samlede tjeneste, men har alene til formål at tydeliggøre rækkevidden af forsvarsministerens beordringskompetence, idet det præciseres, at bestemmelsen ikke er geografisk afgrænset eller begrænset til bestemte former for tjeneste i udlandet.

Der er ikke planer om at ændre hidtidig praksis, hvorefter værnepligtige i lighed med andet personel ikke vil blive udsendt til opgaver, som de ikke er uddannet til.

Tjeneste ved og udsendelse af styrker til fredsbevarende operationer vil blive søgt tilrettelagt således, at værnepligtige ikke anvendes under indkaldelse til første samlede tjeneste.

Med hensyn til anvendelsen af grundlovens § 81 skal jeg henvise til vedlagte besvarelse af 29/10 1993 af spørgsmål nr. S 102, som medlem af Folketinget Kristian Thulesen Dahl har stillet mig. Det skal bemærkes, at Vestre Landsrets dom optrykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1976, s. 395, stadig har værdi som fortillæde, idet spørgsmålet om, hvorvidt grundlovens § 81 er til hinder for, at værnepligtige beordres

til tjeneste i udlandet, ikke siden har været forelagt en sidestillet eller overordnet retsinstans. Jeg finder det i den forbindelse ikke afgørende, at sagen ikke blev indbragt for Højesteret.

Spørgsmål nr. 8 og 9:

»Udvalget anmoder om ministerens kommentar til henvendelsen af 19. oktober 1993 fra Centralforeningen for Stampersonel, jf. bilag 6.«

»Udvalget anmoder om ministerens kommentar til henvendelserne af 20. oktober og 26. oktober 1993 fra Hærens Konstabel- og Korporealforening, jf. bilag 7 og 11.«

Svar:

Til det af Centralforeningen for Stampersonel og Hærens Konstabel- og Korporealforening over for Forsvarsudvalget fremførte skal jeg knytte følgende kommentarer:

Til Generelt:

Det er forudsat, at der udbetales løn til ansatte, der tages som gidsler eller krigsfanger, samt til personer, der er forsvundet under deltagelse i løsningen af de i § 11 a, stk. 1, nævnte opgaver.

Det forekommer mig imidlertid at være rigtigst at regulere dette administrativt efter drøftelse med de forhandlingsberettigede organisationer. I den forbindelse er det klart, at der vil blive stillet social og psykologisk bistand til rådighed for familien.

Til § 11 a, stk. 1:

Jeg finder, at forslaget til § 11 a, stk. 1, regulerer, hvornår personel omfattes af den særlige erstatningsordning. Forslaget omfatter således også personel, der som led i den daglige tjeneste pålægges at deltage i løsningen af de i lovforslaget nævnte opgaver.

Jeg agter at lade dette forhold præcisere i en bekendtgørelse.

Til § 11 a, stk. 2:

Såvel lovforslaget som den nuværende tekst-anmærkning er udformet med henblik på at yde erstatning i forbindelse med arbejdsskader, der måtte opstå under eller som følge af denne særlige tjenestes udførelse.

Ved forslaget om at udvide dækningsområdet for forsørgertabserstatningen til også at omfatte ugifte samleverer er der anvendt de kriterier, som anvendes i lov om forsikring mod følger af arbejdsskade. Denne lov forudsætter bl.a., at der har bestået et ægteskabslignende forhold i 5 år eller derover.

Jeg er imidlertid indstillet på at nedsætte kravet om samlivets varighed til 2 år som kriterium for ydelse af forsørgertabserstatning til ugifte samleverer.

Jeg agter i øvrigt at fremsætte forslag om ændring af formuleringen af § 11 a, stk. 2, således at der ydes erstatning for tab af forsørger til den efterladte ægtefælle, samlever eller børn under 21 år.

Til § 11 a, stk. 4:

Personel, som under tjeneste i udlandet deltager i løsningen af de i § 11 a, stk. 1, nævnte opgaver, er omfattet af erstatningsordningen. Det betyder, at erstatning også ydes under rydning, bortsprængning, fjernelse eller destruktion af ammunition, sprængstoffer og lign., for hvis fremstilling og udlægning det danske forsvar er ansvarlig.

I henhold til § 11 a, stk. 4, gælder erstatningsordningen tilsvarende for personel, som under tjeneste i Danmark rydder, bortsprænger, fjerner eller destruerer ammunition, sprængstoffer og lign., for hvis fremstilling og udlægning det danske forsvar ikke er ansvarlig.

Spørgsmål nr. 14:

»Påvirker nedsættelsen af den første samlede uddannelsestid for værnepligtige deres anvendelighed i krigsstyrken?«

Svar:

Nedsættelsen af tjenestetiden pr. 1/8 1993 i overensstemmelse med aftale om forsvarets ordning 1993-1994 er en følge af, at varslingsstiden for et eventuelt angreb på Danmark vurderes at være væsentligt forøget.

Dette har gjort det muligt at reducere varigheden af den første samlede tjeneste for hovedparten af de værnepligtige med ca. 1 måned under forudsætning af, at der i en given situation kan gennemføres den nødvendige og supplerende efteruddannelse.

FORSVARSMINISTERIET

København, den 23. november 1993

Taleseddel til besvarelse af samrådsspørgsmål i Forsvarsudvalget den 23. november 1993

Samrådsspørgsmål A:

»Kan ministeren klart udelukke, at der i den internationale brigade anvendes værnepligtige, før deres første samlede tjenestetid er tilendebragt?«

Svar:

Ja, det er ikke forudset, at værnepligtige indgår, før den første samlede tjenestetid er tilendebragt.

Den Danske Internationale Brigade vil være fuldt bemannet med frivilligt ansat personel, dvs. tjenstgørende personel ved enheden, tjenstgørende designeret personel og hjemsendt personel med rådighedskontrakt.

Det er hensigten at tilsende de værnepligtige orienteringsmateriale vedrørende Den Danske Internationale Brigade, allerede før de møder på session, således at de får mulighed for at tilkendegive, hvorvidt de er interesseret i efter den første samlede tjeneste at tegne rådighedskontrakt med henblik på at indgå i brigaden.

På grundlag af disse tilkendegivelser vil de interesserede værnepligtige blive fordelt til de enheder, der skal uddannes til at indgå i brigaden.

Først mod afslutningen af den første samlede tjeneste sker den endelige tilmelding i form af tegning af kontrakt.

Det personel, der har tegnet kontrakt, gives en yderligere uddannelse af 5 ugers varighed i umiddelbar fortsættelse af den første samlede tjeneste.

Samrådsspørgsmål B:

»Ministeren bedes uddybe svarene på spørgsmål 13 og 14 (jf. bilag 27) og især redegøre for, efter hvor lang tjenestetid værnepligtige vil være klar til at indtræde i krigsstyrken?«

Redegørelsen bedes omfatte hvert enkelt værn særskilt.«

Svar:

Med forsvarsaftalen af 13. november 1992 er der foretaget den nødvendige og hensigtsmæssige omstrukturering af dansk forsvar, som den ændrede sikkerhedspolitiske situation tilsiger.

I aftalen giver aftaleparterne udtryk for den opfattelse, at dansk område ikke længere står over for en veldefineret trussel, at varslingstiden for et eventuelt angreb på Danmark er væsentligt forøget, og at risikoen for en umiddelbar invasion af dansk område i tilfælde af en europæisk storkonflikt nærmest er forsvundet.

Som følge heraf reduceres varigheden af den første samlede tjenestetid med ca. en måned for hovedparten af de værnepligtige.

Dette betyder, at der for værnepligtige, for hvem den første samlede tjenestetid nedsættes, er behov for en vedligeholdende og supplerende efteruddannelse efter den første samlede tjeneste, før de pågældende har opnået det fornødne uddannelsesniveau med henblik på i givet fald at kunne indsættes i krig eller under krigslignende vilkår.

Den supplerende uddannelse med henblik på opstilling af krigsbrugbare enheder kan gennemføres ved successive mønstringer eller som en egentlig mobilisering, afhængig af varslingstid, varigheden af den politiske beslutningsproces og længden af den tilhørende militære forberedelsestid herunder behovet for at foretage den supplerende uddannelse i flere hold henset til begrænsninger i instruktører, skydebaner m.v. Uddannelsen kan endvidere gennemføres som en del af den rådighedsordning, som etableres i tilknytning til Den Danske Internationale Brigade.

For hærens vedkommende betyder dette, at den enkelte enhed først er fuldt krigsbrugbar efter ca. en måneds supplerende uddannelse.

Jeg vil gerne understrege, at den manglende enhedsuddannelse til krigsstyrken ikke ude-

Bilag til bet. o. lovf. vedr. forsvarets personel m.m.

lukker, at den kan anvendes til visse fredsbevarende eller humanitære FN-operationer.

For de to øvrige værns vedkommende afhænger længden af den supplerende uddannelse af, om der er tale om værnepligtsenheder eller enkeltpersoner, der bringer allerede operative enheder op på fuld krigsstyrkebemanding. Det bemærkes, at der ikke er sket ændringer i tjenestetiden for værnepligtige til søværnets sejlene enheder, som derfor efter en evt. mobilisering stadig vil være umiddelbar krigsbrugbare.

Den foreslåede nye lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v. vil ikke medføre ændringer i disse forhold.

Samrådsspørgsmål C:

»Betyder ministerens svar på spørgsmål 7

(jf. bilag 18), at man for fremtiden vil bestræbe sig på at undgå anvendelse af værnepligtige i søværnet i internationale operationer, før deres første samlede tjenestetid er tilendebragt?«.

Svar:

Som oplyst i svaret på spørgsmål 7 kan jeg bekræfte, at tjeneste ved og udsendelse af styrker til fredsbevarende operationer vil blive søgt tilrettelagt således, at værnepligtige ikke anvendes under indkaldelse til første samlede tjeneste.

Det gælder også værnepligtige i søværnet. Derfor vil jeg forsøge at sikre, at der opstilles en besætning uden værnepligtige, hvis vi i forvejen er bekendt med, at et skib skal indgå i en fredsbevarende operation.

Taleseddel

(Samrådsspørgsmål D)

Spørgsmål D:

»Vil ministeren uddybe svaret på spørgsmål 30 (jf. bilag 27) med eksempler på, hvilke ekstraordinære forhold til trussel for statens sikkerhed og handlefrihed der skulle kunne afhjælpes ved forsvarsministerielle indgreb over for danske statsborgeres ret til frit at føre telefonsamtaler, sende post og kommunikere på anden vis uden at blive pålagt censur eller få krænket privatlivets fred?«

Svar:

I forbindelse med Forsvarsudvalgets behandling af organisationsloven af 1982 besvarede den daværende forsvarsminister en række spørgsmål i relation til den nuværende lovs § 5, der svarer til det fremsatte lovforslags § 7.

I 1982 svarede den daværende minister således, at andre ekstraordinære forhold ifølge bemærkningerne til organisationsloven af 1960 omfatter »en truende situation«, og at »en truende situation« efter hans opfattelse ville foreligge, når hensynet til statens handlefrihed og sikkerhed på grund af en åbenbar militær trussel taler for at gennemføre de nævnte foranstaltninger.

I 1982 nævnte forsvarsministeren endvidere, at der i forbindelse med en skærpelse af det militære beredskab kunne være behov for at træffe foranstaltninger af den nævnte karakter

med hensyn til f.eks. forbindelserne mellem militære enheder og omverdenen eller f.eks. over for udenlandske statsborgere.

Det hed videre, at det ifølge sagens natur ikke vil være muligt på forhånd at foretage en udtømmende oprensning af tilfælde, hvor bestemmelserne kan bringes i anvendelse.

Det bemærkedes samtidig, at de nævnte foranstaltninger kun vil kunne iværksættes over for telefonsamtaler, post- og telegramforsendelser og anden kommunikation. Der vil således ikke på grundlag af disse bestemmelser kunne foretages indgreb over for boligen eller iværksættes husundersøgelser m.v.

Jeg er enig i min forgængers synspunkter.

Jeg finder således, at bestemmelserne vil kunne finde anvendelse i situationer, hvor en åbenbar militær trussel truer statens sikkerhed og handlefrihed, uden at krig foreligger, og hvor konkrete indgreb efter en samlet vurdering skønnes nødvendige af hensyn til det militære forsvars beredskab i forhold til den åbenbare militære trussel.

Jeg er ikke af den opfattelse, at eventuelle indgreb over for den frie kommunikation i sig selv kan afhjælpe sådanne ekstraordinære forhold, men finder, at konkrete og efter den militære situation afpassede indgreb kan være nødvendige for at sikre hemmeligholdelse af militære forberedelser.